

IRODALOM.

Urkundenbuch zur Geschichte der Deutschen in Siebenbürgen. Von Franz **Zimmermann**, Carl **Werner** und Georg **Müller**. II. Band: 1342—1390. Nummer 583—1259. Mit 7 Tafeln Siegelabbildungen. Herausgegeben vom Ausschuss des Vereines für Siebenbürgische Landeskunde. *Hermannstadt*, 1897. II + 759 lap.

E terjedelmes, becsesebbnél-becsesebb oklevélananyagot magába foglaló kötet — tartalmát tekintve — méltán sorakozik az első mellé, mely utóbbinak szerzőihez *Müller György*, n.-szebeni levéltári titkár csatlakozott, hogy a fáradságos műnek megjelenése mihamarább lehetővé váljék. A kötet 677 oklevelet tartalmaz, s ezek közlési módját, felszerelését illetőleg teljesen az elsőhöz, ennek előszavában adott elvekhez, alkalmazkodik.

Az oklevélsorozat végén a 7 táblán közölt pecsétek feliratai és magyarázatai, továbbá a használt kútfők jegyzéke, betűrendes tárgymutató és végül helyreigazítások és pótlások foglalnak helyet. Egy szóval mindenben ritka pontosságra való törekvést látunk, ami egy ily óriási anyagot felölelő kötetnek használhatását és becsét csak növeli.

Az oklevélkiadásnál alkalmazott szempontok bírálása azonban nem tartozván folyóiratunk keretébe, inkább lássuk a tartalmat, mely *gazdaságtörténelmi* szempontból (kereskedelem, 30-ad, ipar, czéhek, kilenczed, tized stb.) kiválóan becses és gazdag; s talán nem lesz fölösleges, ha a nevezetesebbekről — noha azoknak egy része már a régibb kiadásokból ismeretes is — kivonatossan megemlékezem.

Nagy Lajos, Mária és Zsigmond, de főleg N. Lajos király nemcsak az egész hazában, de a messze külföldön járó *kereskedők* érdekeit és az ebből keletkező hasznot tartva szem előtt, mindennemű kiváltságokkal könnyített azokon; különösen a n.-szebenieket vette oltalma alá, lehetővé tévén különféle czikkeiknek kivitelét Csehországba, a Havasalföldre, sőt a tengerpart felé is.

N. Lajos 1351. A n.-szebeni kereskedőknek a szokásos adók lefizetése mellett az országban szabad közlekedést biztosít; főutirányok

a *Meszes-hegyen* keresztül, a N.-Váradra és Dévára vezető utak: (84. oldal.)

U. az. 1359. A n.-szebeni kereskedőknek 3 — kereskedelmi czikkkel megrakott, u. n. mázsaszekérrel — a szokott adó és 30-ad mellett — Budáig szabad forgalmat engedélyez. (171. o.)

U. az. 1365. Pártfogásába véve a nagyszebeni és a többi kereskedőket, megtiltja Buda városának, hogy azokkal szemben árumegállítási jogát érvényesíthesse, hogy így háborítatlanul vihessék czikkeiket *Bécsbe*, vagy ahova akarják. (223. o.)

U. az. 1367. A n.-szebeni és vidékéhez tartozó kereskedőknek azon szabadságot adja, hogy áruikat — tekintet nélkül Buda sz. kir. város árumegállítási jogára — *Bécsbe*, *Prágába*, *Zárába* és *Velenczébe* is szállíthassák, lefizetvén a szokott adókat. (297. o.)

U. az. 1370. Meghatározza a n.-szebeni kereskedők részéről *Buda* és *Bécs* közti *hajózási forgalom*, továbbá Csehországba irányuló szekér-forgalom révén fizetendő adókat; felmenti őket a Buda és Zára (illetve Dalmácia) közti kereskedelmi vonalon — kivéve a budai 30-adot — mindennemű adó fizetése alól. A Bécsbe menő nagy és kis hajók $\frac{1}{4}$ frtot, Budára jövők $\frac{1}{2}$ frtot fizetnek. Csehországba menő, avagy onnan érkező n.-szebeni kereskedők rudasszekér után 4 cseh garast, ajanczás-sekér után pedig 2 cseh garast fizessenek. (338. o.)

U. az. 1370. A n.-szebeni kereskedőket a *Buda* és *Zára* közti kereskedelmi vonalon — lefizetvén a budai harminczadot — mindennemű adófizetés alól felmenti. (361. o.)

U. az. 1371. A n.-szebeni kereskedőket *Lengyelországban* üzött kereskedésüket illetőleg, a *krakóiak*, *kassaiak* és *lőcsei* által élvezett szabadságokkal ruházta fel. (370. o.)

U. az. 1372. A n.-szebeni kereskedőknek megengedi, hogy kereskedői czikkeikkel ezentúl akár a *székesfehérvári*, akár valamely más ut-irányt használhassanak. (393. o.)

Tamás fia János, győri főispán 1373. Megyhagyja tisztviselőinek, hogy a n.-szebeni kereskedőktől a *Budán*, vagy *Székesfehérváron* keresztül vezető országúton csak annyi adót szedjenek, mint a budaiaktól. (401. o.)

N. Lajos, 1373. Kiváltságot ad a n.-szebeni szászoknak, hogy *viaszt* önthessenek, és azt jelvényükkel ellátva az egész országban, főleg *Székesfehérvárott* árulhassák; vagy akár *Bécsben* is kereskedjenek vele. (403. o.)

U. az, 1382. Megtiltja a külföldi kereskedőknek, hogy áruikat N.-Szebenen túl a *Havasalföldre* vigyék; és hogy az évenként szokásos

vásárok idején kívül N.-Szebenben *borsot, sáfrányt* és más *fűszereket* kicsinyben eladogassanak. (555. o.)

Mária királyné 1383. Meghagyja az összes, különösen a *m.-óvári* adószedők és 30-adosoknak, hogy a n.-szebeni és a többi erdélyi kereskedőktől ne szedjenek jogtalan adókat és *csempészés* ürügye alatt ne hányják szét áruikat; ha e czimen átakarják azokat vizsgálni, 1 arany márkát adjanak előbb a kereskedőnek, csempészett czikkeit pedig foglalják le. (573. o.)

Erzsébet anyakirályné, 1384. Feljogosítja a n.-szebenieket, hogy külföldi kereskedőket területükön való kereskedésükben megakadályozzák, és czikkeiknek a *Havasalföldre* szállítását betiltsák, illetve a kir. kamara részére lefoglalják. (590. o.)

Mária királyné, 1386. N.-Szeben város panaszára meghagyja az összes ispánoknak, nemeseknek, nemesi és városi bírácoknak, hogy Gyepes Elek és társait, n.-szebeni kereskedőkön elkövetett rablótámadásuk miatt nyomozzák, és ha elfogták, szolgáltatassák ki őket a városnak. (605. o.)

Zsigmond, 1390. Szigoruan meghagyja a 24 *szepesti városnak* és *Kassának*, hogy ne merészeljék a n.-szebeni kereskedőket a N. Lajos királytól nyert kiváltságaikban megsérteni. (640. o.)

U. az. 1390. A n.-szebeni kereskedők panaszára szigoruan megparancsolja *Brassó városának*, hogy a nem erdélyi kereskedőket akadályozzák meg abban, hogy a *Havasalföldre* árukat szállítsanak, sőt a n.-szebeniek kérésére fogják el őket. (641. o.)

N. Lajos, 1358. A *brassóiaknak* szabad kereskedelmi forgalmat biztosít a *Bodza folyó* és *Prahova* közt fekvő román területen. (153. o.)

U. az. 1369. Megtiltja a *lengyel, német* és egyéb külföldi kereskedőknek, hogy *szövetjeiket* Brassón túl vigyék, és Brassó városának áru-megállítási jogot ad. (336. o.)

U. az. 1370. Seidlíni Miklós és Lőrincz, meg Toyhan János brassói kereskedőket és a családjukhoz tartozókat, *Brassóból Zárába* menet és jövet, felmenti a szokott adófizetések alól — kivéve a budai 30-adot. (354. o.)

U. az. 1374. A brassói kereskedőknek megengedi, hogy *viaszt* készítsenek, és azt jelvényükkel ellátva *Budán* szabadon árulhassák. (416. o.)

U. az, 1366. A *deési és désaknai* kereskedők érdekében meghagyja, hogy őket kereskedésükben senki se merje gátolni, megkárosítani, tőlük illetéktelen vagy túlnagy adót szedni, őket elfogni — kivéve ha lopáson érik; — mert felettük kizárólag a saját bíróságuk ítélhet. (247. o.)

Tamás fia János, főispán 1375. Az erdélyi kereskedőknek a komárommegyei *Kócs* és *Bánhidán* keresztül *Budára* vezető úton

kereskedelmi cikkeikre nézve ugyanazon kiváltságos adófizetést adja, mint, a melyet a budaiak élveznek. (438. o.)

N. Lajos, 1377. A Tordán 1377. ápr. 5-én tartott országgyűlés alapján a *Kolozsvárról Bács, Nagy-Almás és Bánffyhunyadra* menő kereskedőknek kiváltságot ad, melyszerint tőlük csak Bácsen szedhető adó. (456. o.)

U. az. 1378. Elrendeli, hogy a *kassai* és más városi magyar kereskedők a szokott évi vásáridőkön kívül csak *Kolozsvártt* és *N.-Szében* jelenhetnek meg áruikkal; posztót pedig csak darabban árulhatnak. (491. o.)

Zsigmond, 1388. Az erdélyi, különösen *kolozsvári* kereskedők részére védlevelet állít ki, melynek alapján ezek mindennemű kereskedelmi cikkekkel, főleg *lovaikkal* egész Magyarországon, az évenként szokás szerint tartott vásárokon megjelenhetnek. (626. o.)

U. az. 1388. Meghagyja a főispánok, várnagyok és azok adószedőinek, hogy a külföldre törekvő kereskedőktől kocsilovaikat el ne vegyék azon czímen, hogy azoknak kivitele tilos, kivéve ha 12 arany frt értékét meghaladják; ez esetben az összeg lefizetése mellett tartsák azokat vissza. (629. o.)

A *harminczadra* vonatkozólag László havasalföldi vajda (1368) a *brassóvidéki* kereskedők részére megállapítja a helyeket, melyeken azok fizetendők. A *brailai* vonalt kivéve, külföldre menő kereskedők kétszer fizetnek 30-adot, először menet, másodszor jövet. Menet *Kimpolungban*, vagy közelében, s a fizetésnél a 30-ados részéről nyert pecséttel zavartalanul mehetnek; jövet pedig a Duna körül. A *brailai* vonalon menők csak jövet fizetnek egyszer 30-adot; a szlatinai vámot egészen elengedi. (306. o.)

N. Lajos pedig (1368.) a behozatal és a kivitel nagyobbítása kedvéért a *havasalföldi* kereskedőknek, annak fejében, hogy brassóvidékiek mentek legyenek a havasalföldi adóktól, a fizetendő 30-adokat elengedi. (315. o.)

A *vámokat* illetőleg Dénes, erdélyi vajda helybenhagyván Kont Miklós és Tamás vajdának a *kolozsvári* kereskedők részére tett rendelkezéseit, elrendeli, hogy ezek, ha *Kalyánon* keresztül *Buza, Teke, Szász-Régen, Sárospatak, Sajó-Magyarós* és *Székelylvásárhelyre* akarnak menni, nem tartoznak *Bonczhidát* érinteni és itt *vámot fizetni*, hanem P.-Szent-Miklóson; ellenben a *retteghiek, deésiek, lekenczeiek* és *kolozsváriak*, ha *Beszterczére* tartanak, *Bonczhidán* kötelesek menni és vámot fizetni. (191. o.)

N. Lajos, 1366. 4 dénárban állapítja meg a *kolozsváriak* részéről hordónként fizetendő *borvámot* (268. o.) Ugyanő (1379) a

Kolozsvár városa és Drági Jakab mester meg társai közt a kolozsvári kereskedők részéről Drági Jakab mester birtokain fizetendő vámok ügyében létező pereskedést megszünteti és megállapítja, hogy a kolozsváriak Drágon 1 hordó borért 10 (szerecsen) dénárt, egy szekér *vizáért* 9 dénárt, egyéb *halért* 6 garast, egy szekér *sajtért* 4 garast, egy *lóért* 2 dénárt, 6 *disznóért* 2 dénárt, 6 rúd *szalonnáért* 2 dénárt, egy *vég jobbfejta posztóért* 2 garast, közönségesért 1 garast, zöld posztóért (zefir) 1 dénárt, vegyes czikkeket hordó *mázsaszekérért* 16 garast, egy *bőrért* 1 dénárnyi vámot fizessenek. (508: o.)

Az *iparra* vonatkozólag még érdekesebb dolgokat találunk:

N. Lajos, 1361. Megparancsolja a székelyek főispánjának, hogy tiltsa be a beszterczei *mészárosoknak* a posztósok kárára történő *posztó-eladást*; ha mégis árulnának, az ő védelme alatt viszont a posztósok is árulhassanak húst. (189. o.)

Legtöbbet köszönhettek N. Lajos királynak a *czéhek* is; a régebbi túlszigorú, vagy nem alkalmas szabályokat hatályon kívül helyezi, megállapítja a czéhekbe való felvételnek feltételeit, a czéheken belül a rend és fegyelem fentartása czéljából alkalmazandó bírságokat stb.

A 7 *erdélyi szék*, 1376. A N. Lajos király által erre kijelölt Goblin püspök és János várnagy jelenlétében tartott tanácskozásban a mesteremberek hozzájárulásával megállapítják a *n.-szebeni, segesvári, szász-sebesi és szász-városi czéhek* szabályait.

Általában: Évenként decz. 25. és jan. 1. között minden czéh 2. czéhmestert tartozik választani. Ezek megesküsznek arra, hogy czéhük minden tekintetben méltányossággal lesz a város és polgárai iránt; semmi jogtalanságot czéhükben büntetlenül meg nem tűrnek, ártatlant gyűlöletből nem üldöznek. E czéhmesterek a polgárok tanácskozásain megjelennek, hogy, ha a polgároknak a mesteremberek ellen, vagy viszont, panaszuk volna, azt eligazítsák. Minden mesterember saját személye számára (társ kizárásával) vásárolhatja a szükséges szerszámokat; czikkeit a piacon kiállíthatja, azokat akár otthon, akár a piacon eladhatja; annyi legényt vagy inast tarthat, amennyi tőle telik. Minden mesterember csak törvényes úton keresheti követelését: Csak egy mesterséget üzzön mindenki, ne kettőt, vagy többet; ha egynél többet is üz, 20 finom ezüst márkát fizet büntetésül. Aki valamely jövevény mesterembert gasszággal vádol, — hogy az ne lehessen a czéhnek tagja — ezt a vádat saját költségén tartozik bizonyítani, különben, mint rágalmozóval fognak elbánni. Jövevényt, ha mocsoktalan jellemű, a czéh a szokásos díjak befizetése mellett tartozik felvenni, ha szegény, arra határidőt nyer. Minden czéh a kihágások alapján szedett bírságokat templom-gyertyára és a szegények eltemetésére fordítja:

Czéhbeli mesternek fiai, leányai és özvegyei díj nélkül lehetnek a czéhnek tagjai; ha valaki valamely elhunyt czéhbeli mester özvegyét veszi el, vagy a fentemlitett 4 városban tanuló inasok hasonlóan, felét fizetik a díjnak. A czéhbe való *felvétel* díjai czéhek szerint:

<i>Mészáros:</i>	10	frt,	2	font	viasz,	2	korsó	bor,	lakoma.
<i>Timár:</i>	8	"	4	"	"	4	"	"	"
<i>Irhás:</i>	6	"	2	"	"	2	"	"	"
<i>Pék:</i>	6	"	2	"	"	2	"	"	"
<i>Czipész:</i>	6	"	2	"	"	2	"	"	"
<i>Kovács:</i> ¹⁾	6	"	2	"	"	2	"	"	"
<i>Szűcs:</i>	4	"	2	"	"	2	"	"	"
<i>Késes:</i>	4	"	2	"	"	2	"	"	"
<i>Takács:</i>	4	"	2	"	"	2	"	"	"
<i>Kabátkészítő, kalapos:</i>	3	"	2	"	"	2	"	"	"
<i>Keztyűs:</i>	2	"	2	"	"	2	"	"	"
<i>Szővő, kádár, fazekas, tü- gyártó, szabó és varga</i>	2	"	2	"	"	2	"	"	"

A fazekas az említetteken kívül még egy viaszgyertyát is tartozik adni. (450—452. o.)

Ezekon kívül: A *mészárosok* a polgároknak tiszta és friss húst mérjenek; aki lopott marhát vásárolt, 1 frt birságot fizet és 4 hétig nem nyithatja ki székét. Ha kimérés közben férfit vagy nőt megsért egy ortót azaz negyedforintot, ha pedig czéhbeli temetésén meg nem jelenik 3 garast fizet. Ha a czéhmasterok a mészárszékekben bűdös, vagy tisztátalan húst találnak, vessék a kutyáknak. (450. o.)

A *pékek* bőséges fehér kenyeret süszenek; ha abban hiba akad 1 frtot fizetnek; ha nem sütnék szép fehérret, szintén 1 frtot fizetnek és 8 hétig nem süthetnek. (450. o.)

A *timárok* marhabőröket háznál, vagy olyanokat szarv nélkül ne vásároljanak, hogy így a lopott bőrök vásárlását elkerüljék; 25 dbnál kevesebbet nem vehetnek; vásár napján az első mise vége előtt bőröket ne vásároljanak. Ha egy timár valakit megsért, egy *ortót* fizet; ha nem eléggé, vagy nem jól cserzett bőrt visz vásárra, a czéhmasterok kobozzák el tőle. (450. o.)

Az *írhások*, ha czéhbeli temetésén meg nem jelennek, vagy ha társukat gyalázzák 1 font viaszt fizetnek. (451. o.)

A *kovács* senki lovát fuvarozásra vissza ne tartsa, ha csak az a *vasalás* fejében ki nem volt kötve; ha valakinek lovát *megnyilazza*, azt

¹⁾ Ezekhez tartoznak a *tügyártók*, *üstkészítők*, *kocsigyártók*, *övesínálók*, *kardcsinálók* és *lakatosok* is.

ingyen tartozik gyógyítani, de a ló gazdájának abrakolása mellett; ha valakit rágalmaz, vagy czéhbeli temetésén meg nem jelenik, 11 dénárt fizet. (451. o.)

A *szücsök* mások préméből semmit se készítsenek, hacsak a prém tulajdonosa a saját, vagy családja számára nem készítteti. A kereskedők pedig evetbőrt 100-on alul, báránybőrt 50-en alul, róka- és nyestbőrt pedig 25-ön alul vásárolni ne merjenek. Ha valamely szücs ócska prémből készít árut, a czéhmesterek kobozzák el tőle, ára szálljon a szt. Mihály tiszteletére épült oltár javára. Idegen kereskedőktől valamely szücs prémek vásárlására pénzt el ne fogadjon, valamint hogy a 7 szék területén olyanoknak prémeket eladni se merészeljen. Ha valakit szidalmaz, 6 dénárt fizet; ha prémekkel kereskedik, 2 frtot fizessen a szt. Mihály oltára javára.

A *keztýűsök* fehér bőroket eladásra ne merjenek vásárolni, annál többet se, mint amennyire éppen szükségük van.

Ha valamely *takács* hamis szövetet készít, minden ingóságát veszti, aki pedig kurta, vagy nem elég széles fonószálakat igaz szövet gyanánt ad el, attól azokat el kell kobozni. (452. o.)

A *kádárok* 3 dénárért tartoznak a hordót megabroncsolni.

A mely czéh e szabályokon változtatna, vagy a megállapított díjaknál nagyobbakat szedne, vagy valakitől a czéhbeliséget jogtalanul megtagadná, 20 szebeni mértékű, finom ezüst márka birságot fizet, melyből 10 a király Landskrone várának, 10 pedig a kerület közönségének jut. (452. o.) — Egyes iparágakról szólnak a következők:

N. Lajos (1366) megengedi a kolozsvári Szt.-Erzsébet-kórháznak, hogy a tulajdonát képező *csertörő malmot* örlő malommá alakítsa át. (243. o.) Segesvári Salamon comes és testvére Miklós a gyulafejérvári kápt. előtt (1367.) a Küküllő mentén levő 2 kerekű örlő és egy csertörő malmát tartozékaival együtt Suner Péter segesvári polgár és társainak eladják. (283. o.) 1367-ben a n.-szebeni *timárczéh* eczeli Péter comestől és társaitól 85 frton egy *csertörő malmot* vásárol. (290. o.)

György bíró és Kolozsvár város tanácsa 1369. A kolozsvári *szücsök* azon panaszára, hogy a vidékiek összevásárolják előlük az összes állatbőroket, s ez által nekik kárt okoznak, megállapítja, hogy ki mennyi állatbőrt vásárolhat, s hogy a kolozsvári szücsök czéhének engedelm nélkül nem czéhbeli prémeket nem készíthet. (320. o.)

A földesuri *kilenczed* behozatalára érdekesek:

Mária királyné, 1389. Feljogosítja a gyulafehérvári káptalant, hogy jobbágyaitól *9-edet* szedhessen akár természetben, akár pénzben. (639. o.)
U. az. 1390. Megengedi u. annak, hogy Kis-Enyed birtokán élő jobbágyaiktól a *9-ed* helyett más adót vehessen. (639. o.)

A *tizedre* vonatkozólag is fontos intézkedéseket találunk, a melyek — mint ismeretes — az 1437. évi erdélyi parasztlázadás kitörését érlelték meg. *N. Lajos 1345*, meghatározza az erdélyi egyház papi törvénykezésének hatáskörét stb. a tizedeket is megállapítja: Egy-egy tized-kepe után egy font kamarai dénár fizetendő. (23. o.) De *1352-ben* a szept. 20-án tartott budai országgyűlésen a pápa közbenjárására *megmásítja* a tizedet illetőleg eddig hozott rendelkezéseit. Az újból pénzben fizetendő, és pedig: egy-egy kepe után eddig fizetett 12 vagy 10 bécsi *pénz* helyett ezután csak 8 fizetendő, ezen alul fizetett tized megmarad. (90. o.) A Tordán 1358. jan. 29-én tartott gyűlésen Domonkos erd. püspök és az erd. nemesek maguk között ekkép állapítják meg a tizedet: az oly nemesek, kiknek birtokain u. n. quartanaria ecclesiák (vagyis, amely egyházak plebánosainak a püspök a tizednek $\frac{1}{4}$ -ét adja) vannak, a püspöknek tizedet fizessenek. (149. o.) *N. Lajos* pedig (1361.) elrendeli, hogy a bárczasági plebánosoktól elvett és az erdélyrészi várak fentartására rendelt tizedek $\frac{1}{4}$ -eit két év múlva ismét ők kapják. (187. o.)

Az *adózást* illetőleg a n.-szebeni szék (1357.) bizonyítja, hogy a heltaiak és kisdisznódiak között, a heltaiak birtokát képező fekvőségeknek az utóbbiak részéről való használat fejében, egyezség jött létre, melynek alapján Kisdisznód közönsége évenként 1 márkát (antiqu. banalium de Slofenberg) fizessen; 8 curia pedig egyenkint 1 lat új dénárt, akinek *almakertje* van, 4 font viaszt fizessen a heltaiaknak. (145. o.)

Sőt egy valóságos — népességi statisztikánkra is érdekes — *adóösszeírást* találunk; 1378-ban János, brassói főispán és társai Ujváros adózó házait 15 polgár által összeíratják. (498. o.) Ezen összeírást magyarázza *N. Lajos* 1381. évi parancsa a 7 erd. és a medgyesi nagy-selyki székhez, hogy a két utóbbihoz csatolt Ebesfalva birtokon irassák össze az adózó házakat. (540. o.)

Városi statutum csak egy van, Besztercze városáé 1367-ből, mely a borbehozatal, szőlők vásárlása bormérésről és a mesteremberekről intézkedik. Szürettől július 25-ig senki se merjen Beszterczébe bort behozni, kivéve azokat a polgárokat, kiknek a város határán túl fekszik szöllejük, de ezek is csak a sajátjukat, ha mégis tenné valaki, a hozott bortól és jobbik igásától (akár ló, akár ökör) megfosztják. Fölös szőlőt senki se vásároljon. A város atyái évenként megállapítják a korcsmárosok részére a borok, valamint a mesteremberek czikkeinek árait. Idegen mesteremberek a szokásos díj és adók befizetése mellett letelepedhetnek. (280, 281. o.)

Végül az *oláhokat* illetőleg is sok jellemző adattal találkozunk: *N. Lajos* (1377) a Kolozsvár városa erdejében fekvő Felek faluban az

utak biztonságára való őrzést 20 oláhra bizza. (478. o.) Az oláhok garázdálkodásait akarja megszüntetni a n.-szebeni szék (1383), midőn kijelenti, hogy eddigi lopásaik, rablásaik, gyujtogatásaik, gyilkosságaik alapján nem vonja őket felelősségre, de kiköti, hogy a szászok engedelme nélkül azok földjein ne merjék barmaikat legeltetni; hogy a havasokat N.-Talmácsig, a nagy oláh faluig őrizték, hogy nem adnak szállást gyujtogatók- és gyilkosoknak, mert ez esetben azokkal együtt máglyára kerülnek; éppúgy, ha heten megesküsznek arra, hogy valamely oláh gyujtogat, lop, vagy fosztogat; végül, hogy ijat csak szükségből merészeljenek hordani. (565. o.) Mária királyné (1386) pedig N.-Szeben városa panaszára meghagyja az összes ispánok, nemesek, nemesi és városi biráknak, hogy Gyepes Elek és társait, nagyobbára *oláhokat*, n.-szebeni kereskedők ellen elkövetett rablótámadásuk folytán üldözzék. (605. o.)

Terünk nem engedi, hogy e becses okleveleket tovább részletezzük, azért csak egyszerüen megemlítem, hogy a mi szempontunkból még a *bányászatra* 1357. (148. o.); a *földművelésre* 1346. (35. o.); 1348. (54. o.); és 1380-ból (526. o.); a *földesúri ítélkedésre* 1365/6-ból (230. és 235. o.); a *mértékekre* 1370-ből (349. o.); a *menedékjogra* (ius asyli) 1380-ból (528. o.); s végül egy 1355. évi (114. o.) *erdőfelosztás*, és egy 1360. évi (179. o.) *becsü* ingatlanokról érdekelnek különösebb figyelmet.

Sziből kívánjuk, hogy e jeles oklevéltár III. kötetét is mielőbb üdvözölhessük.

H. S.